

VLAAMS PARLEMENT, is de naam die de Vlaamse Raad in een resolutie van 13 juni 1995 eenparig aannam. De Vlaamse Raad kwam tot stand ter uitvoering van de **staatshervorming** van 1980. Aanvankelijk waren twee parlementen voorzien, de Vlaamse Gemeenschapsraad en **Vlaamse Gewestraad**, die echter onmiddellijk fuseerden tot de Vlaamse Raad.

ONTSTAAN EN BEVOEGDHEDEN

Met de staatshervorming van 1980 nam België definitief afstand van de unitaire staatsstructuur uit 1830. Naast de centrale staat ontstonden politiek autonome deelstaten, gemeenschappen en gewesten, die elk een eigen parlement – raad – en een eigen regering – executieve – kregen. Hiermee kreeg België definitief het uitzicht van een federale staat, en werd Vlaanderen een autonome deelstaat binnen dat federale staatsverband. Een belangrijke aspiratie van de V.B. ging in vervulling.

De gemeenschappen namen enerzijds de bevoegdheden over van de vroegere cultuurgemeenschappen, maar daarnaast werd hun autonomie uitgebreid met de zogenaamde persoonsgebonden aangelegenheden (onder meer gezondheids- en gehandicaptenzorg, jeugdbeleid, in 1988 ook het volledige onderwijspakket). Aan Vlaamse zijde ontstond als rechtsopvolger van de **Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap** de Vlaamse Gemeenschapsraad. De term 'Vlaamse' lokte in Vlaanderen veel ongenoegen uit. Vlaanderen had in 1970 uitdrukkelijk gekozen voor 'Nederlandse' cultuurgemeenschap omdat het deel wilde uitmaken van het Nederlandse taal- en cultuurgebied. Dat werd in 1980 ongedaan gemaakt. De oprichting van gewesten was reeds voorzien bij de grondwetsherziening van 1970. Na de fase van de voorlopige gewestvorming, werden in 1980 het Vlaamse en het

Waalse Gewest opgericht. Naast de Vlaamse Gemeenschapsraad kwam er dus ook een Vlaamse Gewestraad. De bevoegdheden van de gewesten hebben betrekking op plaats- of grondgebonden aangelegenheden, en betreffen, in tegenstelling tot de gemeenschappen, 'harde' materies. Volgende bevoegdheidsdomeinen – of delen ervan – behoren sinds 1980 tot de bevoegdheid van de Vlaamse Gewestraad: ruimtelijke ordening, leefmilieu, landinrichting en natuurbehoud, huisvesting, waterbeleid, economisch beleid, energiebeleid, ondergeschikte besturen, werkgelegenheidsbeleid, toegepast wetenschappelijk onderzoek in de aangelegenheden waarvoor het Vlaamse Gewest uitsluitend bevoegd is en het administratieve toezicht op de ondergeschikte besturen. Bij de staatshervorming van 1980 werden deze bevoegdheden uitgebreid en gehomogeniseerd en kwam er onder meer een gedeelte van het openbaar vervoer bij.

De grondwet van 1980 voorzag in de mogelijkheid om de gewestbevoegdheden te laten uitoefenen door de gemeenschappen. Aan Vlaamse zijde heeft men onmiddellijk van die mogelijkheid gebruikgemaakt, wat concreet betekent dat de Vlaamse Gemeenschapsraad de bevoegdheden van de Vlaamse Gewestraad overnam. Aan Vlaamse zijde bestaat er sinds de staatshervorming van 1980 dus maar één Vlaams parlement, de Vlaamse Raad (vanaf juni 1995 Vlaams Parlement genoemd), en dit in tegenstelling tot Franstalig België, waar Franse Gemeenschapsraad en Waalse Gewestraad naast elkaar bestaan. Ondanks de 'fusie' blijft de Vlaamse Gewestraad als institutioneel orgaan bestaan. Dat wordt verklaard door het feit dat de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest niet hetzelfde grondgebied bestrijken. Het geografische bevoegdheidsdomein van de Vlaamse Gemeenschapsraad is dat van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap uit 1970. De decreten van de Vlaamse Gemeenschapsraad zijn met andere woorden ook van toepassing op de eentalig Nederlandstalige instellingen in Brussel. Het Vlaamse Gewest omvat de provincies Antwerpen, Limburg, Oost- en West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. De decreten van de Vlaamse Gewestraad zijn met andere woorden niet van toepassing op de Brusselse Vlamingen. Dat verklaart waarom de Vlaamse Brusselaars, die wél deel uitmaken van de Vlaamse Gemeenschap, maar niet van het Vlaamse Gewest, inzake gewestaangelegenheden in de Vlaamse Raad geen stemrecht hebben. Met de 'fusie' van Gemeenschap en Gewest wilde Vlaanderen duidelijk maken dat de Vlamingen in Brussel deel uitmaken van de Vlaamse Gemeenschap, en dat Brussel geen volwaardig derde Gewest kon worden. Om de band tussen Vlaanderen en Brussel te beklemtonen, werd Brussel bij het decreet van de Vlaamse Raad van 6 maart 1984 uitgeroepen tot hoofdstad van de Vlaamse Gemeenschap.

Norbert de Batselier spreekt op de opening van het nieuw Vlaams Parlement (17 maart 1996). De Vlaamse Raad werd per resolutie van 13 juni 1995 omgevormd tot een volwaardig Vlaams Parlement, voor de eerste maal rechtstreeks verkozen op 21 mei 1995. De opening van het nieuwe parlamentsgebouw in Brussel was een belangrijke symbolische gebeurtenis. (DE STANDAARD/HET NIEUWSBLAD; E. PEUSTJENS)

In tegenstelling tot zijn voorganger, de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap, was de Vlaamse Raad door de grondwetgever van 1980 voorbestemd om uit te groeien tot een volwaardig parlement voor de Vlamingen: de Vlaamse Raad kreeg de opdracht om, samen met de **Vlaamse Regering**, van de Vlaamse deelstaat een volwaardige politieke entiteit binnen het Belgische staatsverband te maken. De staatshervormingen van 1980, 1988 en 1993 gaven hem hiervoor systematisch meer middelen en bevoegdheden. Reeds in 1981 verwierf de Vlaamse Raad het recht om een eigen regering te installeren. De Vlaamse Regering legt de eed af in handen van de voorzitter van de Vlaamse Raad (nu Parlement); enkel de voorzitter van de Vlaamse Regering legt ook de eed af in handen van de koning. De Vlaamse Regering is enkel politiek verantwoordelijk ten aanzien van de Vlaamse Raad (nu Parlement) en kan dus enkel door de Vlaamse Raad (Parlement) ten val gebracht worden. Tussen 1981 en 1992 beëdigde de Vlaamse Raad vier Vlaamse regeringen, die alle voorgezeten werden door **Gaston Geens** (CVP). De vier regeringen die sinds 1992 werden beëdigd, worden voorgezeten door **Luc van den Brande** (CVP).

De toename van bevoegdheden en financiële middelen waren eveneens belangrijke instrumenten om de uitbouw van een volwaardig Vlaams parlement

mogelijk te maken. Bij de staatshervorming van 1980 verwierf de Vlaamse Raad reeds belangrijke bevoegdheidsdomeinen (cf. supra), bij de staatshervorming van 1988 kwamen hier het ganse onderwijspakket – inclusief de schoolpactmateries – en belangrijke delen van het openbaar vervoer bij. Bovendien werd de bestaande bevoegdheidsverdeling tussen het nationale niveau en de gemeenschappen en gewesten gehomogeniseerd. In 1993 kreeg de Vlaamse Gemeenschap het verdragsrecht. De financiële middelen waarover de Vlaamse Raad kon beschikken om het beleid vorm te geven, namen vooral na de staatshervorming van 1988 snel toe: in 1980 beschikte de Vlaamse Raad over een inkomstenbegroting van 40 miljard, in 1988 over 65 miljard, in 1989 over 241 miljard en in 1995 over 280 miljard (uitgedrukt in prijzen van 1980).

Tussen 1 oktober 1980 en 21 mei 1995 bleef de Vlaamse Raad, zoals de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap, een onrechtstreeks verkozen parlement, dat samengesteld was in de schoot van het nationale parlement. De nadelen van het dubbelmandaat waren legio – met als belangrijkste de overlapping van activiteit met Kamer en Senaat en de tegenstrijdige belangen die de leden in het nationale parlement en de Vlaamse Raad moesten verdedigen – en vormden een reële belemmering voor een optimale uitbouw van het

parlement van de Vlamingen. Pas met de staatshervorming van 1993 werd ook die hypotheek gelicht. Op 21 mei 1995 werd de Vlaamse Raad voor de eerste maal rechtstreeks verkozen.

SAMENSTELLING, VOORZITTERSCHAP EN ZETEL

De Vlaamse Raad vergaderde voor de eerste maal op 21 oktober 1980. Tot aan de parlementsverkiezingen van 8 november 1981 was de Vlaamse Raad als rechtsopvolger van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap samengesteld uit dezelfde leden als de Cultuurraad sinds de verkiezingen van 17 december 1978. Tussen 1 oktober 1980 en 8 november 1981 telde de Vlaamse Raad dan ook 221 leden. Vanaf de verkiezingen van 8 november 1981 was de Vlaamse Raad samengesteld uit de leden van de Nederlandse taalgroep van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, uit de rechtstreeks verkozen leden van de Nederlandse taalgroep van de Senaat en uit de rechtstreeks verkozen volksvertegenwoordigers en senatoren van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad in zoverre die hun eed eerst in het Nederlands hadden afgelegd. In tegenstelling tot de periode van de **cultuurraden**, maakten de provinciale en de gecoöpteerde senatoren vanaf de verkiezingen van 8 november 1981 dus geen deel meer uit van de gemeenschaps- en gewestraden. In die periode, die liep van 8 november 1981 tot aan de eerste rechtstreekse verkiezing van de Vlaamse Raad op 21 mei 1995, varieerde het aantal leden van de Vlaamse Raad tussen 182 en 188, afhankelijk van het aantal leden van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad die hun eed eerst in het Nederlands hadden afgelegd.

Tijdens de vergadering van 4 november 1980 werd Rik Boel, die sinds 24 april 1979 voorzitter van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap was, in zijn ambt van voorzitter bevestigd. Nadien werd de Vlaamse Raad (nu Parlement) achtereenvolgens voorgezeten door Jean Pede (PVV, 22 december 1981-3 december 1985), Frans Grootjans (PVV, 3 december 1985-2 februari 1988), Pede (PVV, 2 februari 1988-18 oktober 1988), Louis Vanvelthoven (SP, 18 oktober 1988-13 januari 1994), Eddy Baldewijns (13 januari 1994-13 juni 1995) en Norbert de Batselier (SP, 13 juni 1995-).

Zoals de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap, koos ook de Vlaamse Raad in 1980 het Paleis der Natie en meer bepaald het half-rond en de lokalen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers als zijn zetel. Naargelang de Vlaamse Raad meer en meer het imago van een volwaardig parlement kreeg, nam ook de wens om een eigen gebouw te verwerven toe. In 1987 kocht de Vlaamse Raad voor een symbolische frank het voormalige Postgebouw in de neutrale zone van Brussel. Het Vlaams-Parlementsgebouw werd begin 1996 in gebruik genomen.

MARTINE GOOSSENS

REALISATIES

Ondanks de nadelen van het dubbelmandaat, werd de Vlaamse Raad in de periode 1980-1995 toch stil aan een belangrijke instelling. Door de overdracht van steeds meer bevoegdheden naar de Gemeenschappen en Gewesten, werd er in de Vlaamse Raad flink wat wetgevend (decreetgevend) werk verricht. In de loop van die vijftien jaar werden 313 verschillende decreten goedgekeurd, die langzaam maar zeker het beleid in Vlaanderen een eigen invulling gaven.

Zo kreeg een aantal nationale instellingen een eigen Vlaamse opvolger. Voorbeelden hiervan zijn de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling die voor Vlaanderen de taken van de oude Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling overneemt, of het nieuwe Kind en Gezin dat de Nationale Dienst voor Kinderwelzijn vervangt. Maar daarnaast zorgen de Vlaamse decreten ook voor een eigen invulling van onder meer het mediabeleid (met de invoering van commerciële televisie), van het onderwijsbeleid en vooral ook van het beleid met betrekking tot de milieuzorg en de ruimtelijke ordening. Er werden tussen 1980 en 1995 ook nog vier taaldecreten goedgekeurd. Zij getuigen van de blijvende gevoeligheid van de Vlaamse Raad voor de taalproblematiek.

Op het – politiek niet minder belangrijke – symbolische vlak is er het decreet van 13 april 1988 dat het Vlaamse wapen, de vlag, het volkslied en een feestdag vaststelt. Ook werd in 1986 de IJzertoren gekozen tot “Memoriaal van de Vlaamse Ontvoogding”. Dat gebeurde wat moeizaam en met een wisselmeerderheid van CVP en VU, omdat de SP en de PVV niet erg gelukkig waren met de expliciet religieuze symboliek van het motto AVV-VVK (“Allen voor Vlaanderen, Vlaanderen voor Kristus”). De Vlaamse Raad verkende ook regelmatig de grenzen van zijn eigen bevoegdheden. Een voorbeeld hiervan is het decreet-Herman Suykerbuyk-Hugo Coveliers van december 1986, dat de Vlaamse Regering inspraak wou geven in de voordracht van burgemeesters in het Vlaamse Gewest. De achtergrond hiervan is de benoeming van José Happart tot burgemeester van Voeren in 1983. Het Waalse Gewest tekende echter beroep aan tegen dit decreet, en het werd in juni 1987 door het Arbitragehof nietig verklaard.

Zoals dat gebruikelijk is in de parlementen van de moderne westerse democratieën, werd in de Vlaamse Raad de agenda in de allereerste plaats bepaald door de Vlaamse Regering. De realisaties die hierboven aan de Vlaamse Raad worden toegeschreven, zijn derhalve vanzelfsprekend ook en misschien wel in de eerste plaats realisaties van de Vlaamse Regering, die op haar meerderheid in de Vlaamse Raad kon rekenen.

Toch mag er gesteld worden dat een verhouding groeide tussen Regering en Parlement die, in vergelijking met de gebruiken in de Belgische federale

Kamers, als vernieuwend mag bestempeld worden. De afwezigheid van de communautaire tegenstellingen, het hanteren van eenzelfde taal en de wil om de nieuwe instellingen inderdaad enige betekenis te geven, leidden tot een meer open debat tussen Regering en raadsleden, en aldus toch tot een wat actievare rol van de raad in de wetgevende procedures. Naast het mede uitoefenen van de wetgevende macht, kon de Vlaamse Raad ook zijn controlerende taak uitbouwen. In tegenstelling tot de periode van de Cultuurraad kon de Vlaamse Raad zijn eigen ministers vorderen, en kon hij (theoretisch toch) het vertrouwen in een individuele minister of in de regering in haar geheel opzeggen. Het interpellatierecht kreeg hierdoor wat meer betekenis, en de Vlaamse Raad zou het aanwenden met een dubbel doel: enerzijds om een effectieve controle uit te voeren op de uitvoering en de naleving van de door de Vlaamse Raad gestemde decreten, anderzijds om te controleren of de opeenvolgende Vlaamse regeringen de communautaire belangen van de Vlaamse deelstaat in het Belgische federale staatsverband genoeg verdedigden.

Vooraf in de uitbouw van dat tweede aspect kwam de groei van de Vlaamse Raad als parlement van de Vlamingen in de periode 1980-1995 het best tot uiting. Het aantal interpellaties en vragen over de verhoudingen tussen de Vlaamse deelstaat en het Belgische beleidsniveau enerzijds, en de verhoudingen tussen de Vlaamse deelstaat en de Franse Gemeenschap en het Waalse en **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** anderzijds namen systematisch toe. Voorbeelden zijn onder meer het dossier over de realisatie van het economisch federalisme tijdens de periode 1981-1988, het debat over de financiering van de gemeenschappen en de gewesten en de financiële transfers van Vlaanderen naar Wallonië, de dossiers **Voeren en Komen** en de harde houding die de Vlaamse Raad steeds ten aanzien van de expansiedrang van de Franse Gemeenschap in de Brusselse **randgemeenten** heeft aangenomen.

Paradoxaal genoeg speelde de Vlaamse Raad hier dus een zeer actieve politieke rol in dossiers die strikt genomen niet tot zijn bevoegdheden behoren. Die paradox is echter niet zo verbazend. Het is zeer normaal en gebruikelijk dat in federale staten de instellingen van de deelstaten aan de bron staan van de debatten en dus van de conflicten over de federale instellingen als geheel. Het uitbouwen van een Vlaamse Raad (samen met een Vlaamse Regering) geeft aan de V.B. aldus een forum en een instrument dat zij tevoren nooit gehad heeft. Tussen 1980 en 1995 groeide de Vlaamse Raad dan ook uit tot een nieuwe en belangrijke politieke actor in het Belgische communautaire landschap.

Net zoals de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap, kampte ook de Vlaamse Raad gedurende heel de periode van het dubbelmandaat met een fundamenteel imago probleem.

Het was en bleef een deeltijds parlement, dat diende samen te werken met een voltijdse Vlaamse Regering. Met de organisatie van talrijke public-relationsactiviteiten – Wereldcongres Nederlands in de Wereld, opstelwedstrijd voor de jeugd, jaarlijkse 11 juli-viering – trachtte de Vlaamse Raad vooral na 1988 enige naamsbekendheid bij het grote publiek te verwerven. De vertrouwdheid van de bevolking met deze nieuwe instelling bleef echter – zo bleek uit onderzoek dat de Vlaamse Regering liet uitvoeren – al bij al nog vrij beperkt.

KRIS DESCHOUWER

LITERATUUR: J. Pede, 'De Vlaamse Raad: terugblik en bezinning', in *De Vlaamse Gids* (1983), p. 69-75; – H. van Impe en M. Baeteman, *De Vlaamse Raad. Het ontstaan, de groei en de betekenis van het Vlaamse parlement*, 1985; – K. Rimanque, 'Wordt de twintigjarige Vlaamse Raad meerderjarig?', in *Ons Erfdeel*, jg. 34 (1991), p. 681-690; – M. Goossens, *Ontstaan en groei van het Vlaams Parlement, 1970-1995*, 1995.